

Apunts sobre Democràcia Plena

Context

Vivim una **crisi** molt profunda en tots els àmbits. I, per tant, tenim possibilitats **d'incidir en la nova configuració que sorgirà de la crisi**. Un dels temes clau és plantejar un **nou model de democràcia** en què la ciutadania **no “deleguem” la nostra sobirania** ni a representants polítics ni a les amalgames amb i entre els poders fàctics (financers, empresarials, mediàtics, militars, religiosos, corporatius...)

Ens cal endegar un **procés participatiu d'iniciativa ciutadana** per configurar un **nou model de democràcia i poder incidir en les noves constitucions, lleis i pràctiques** que la crisi ens pot aportar.

Aquest procés participatiu vol comptar amb els actors i iniciatives de la ciutadania no partidista (Grup Impulsor del Parlament Ciutadà, La Marxa Som, Procés Constituent, Grup Promotor de la Convenció Constituent...) i amb totes les organitzacions i moviments de ciutadania activa que vulguin prendre-hi part. La Marxa Som està treballant per enfortir un espai ciutadà per incloure la Democràcia Participativa en la constitució. ⁱ

Per començar, un bon resum de les diferents posicions sobre “participació ciutadana”:

*“Las definiciones de participación ciudadana presentes en la literatura son disímiles, reflejando posturas también disímiles en lo que refiere **al ideal de democracia** que se defiende.*

*Esto se evidencia al materializar el concepto **“participación ciudadana” en instituciones capaces de canalizar dicha participación.***

*1º. Para algunos, cabría introducir **mecanismos que permitan a los gobernantes obtener información sobre las preferencias y necesidades del público** (consagrando instituciones consultivas). Así se espera inducir a los representantes a responder a esas preferencias y necesidades, lo que derivaría en un aumento de la satisfacción ciudadana y la legitimidad del sistema.*

*2º. Para otros, de forma complementaria, **la participación fortalece la educación cívica y la formación de consensos, por lo que priorizan los mecanismos deliberativos** y dan más importancia a los procesos que a los resultados.*

*3º. Finalmente, un tercer grupo de autores sostiene que la participación ciudadana debería **otorgar poder a la sociedad civil en la toma directa de decisiones**, lo que supone un **nuevo modelo frente al de la clásica democracia representativa** en que la participación se limitaba a la elección de representantes.”*

(Teorell 2006, Pateman 2012, Avritzer y Santos 2003). Aportat per Jaume López

Les característiques i el nom del nou model de democràcia

Fins ara la “participació ciutadana” s’ha limitat 1r al concepte i, en part, al 2n. Sense negar el seu valor, el **procés participatiu d'iniciativa ciutadana** vol centrar-se en el 3r, en la definició d'aquest **nou model de democràcia** no sols representativa.

Un dels temes clau serà **com anomenem aquest nou model de democràcia**.

1. El **nom** ha d'incloure les principals **característiques**:
 - participativa, no sols representativa
 - directa (reunions, consultes, referèndums), no sols indirecta (amb representants)
 - vinculant, no sols orientativa
 - deliberativa amb arguments, no sols impositiva amb vot de les majories
 - afavoridora dels consensos, dels graus de consens, dels consentiments

2. Unes primeres **propostes de nom** poden ser:
 - **Democràcia Plena**: per indicar que la representativa no ho és
 - **Democràcia Equilibrada**: amb tres bases, per indicar que l'actual està desequilibrada (malalta),
 - **Democràcia Participativa**: per indicar que la participació de la ciutadania n'és el fonament
 - **Democràcia Deliberativa**: per indicar que no es fonamenta en els vots sinó en els arguments
 - **Democràcia Directa**: per indicar que el fonament no està en els representants
 - **Democràcia Real**: per indicar que la representativa no és democràcia
 - **Vera Democràcia**: com Xirinacs deia Vera Pau
 - **Democràcia Ciutadana**: per destacar que no és dels partits
 - ...

El nom d'aquest nou model ha de ser clar, comprensible, contundent, agosarat – ha de recollir les tradicions emancipadores i les reflexions acadèmiques- perquè condicionarà la narrativa i l'acció ciutadana per implementar aquest nou model, en format constitucional i legislatiu, però també en format social (organització i pràctiques ciutadanes).

Els principals procediments del nou model de democràcia

Un cop aclarides les característiques i el nom del nou model de democràcia caldrà anar concretant possibles procediments per aplicar-lo. Fins ara, tenim molta elaboració sobre com pot ser una democràcia representativa. Però tenim molts menys referents en la cultura política dominant de com han de ser els altres components (participativa, assembleària, directa, referendària...) i, hem d'inspirar-nos en experiències d'altres països.

Una **arquitectura democràtica** coherent ha de (re-)plantejar el **conjunt de procediments sobre: qui decideix, com decideix i sobre què decideix.**

- A. Qui: la ciutadania** en una democràcia és qui decideix (sobirania popular)

- B. Com: directament, amb representants -o mixt-** (aquest és el principi recollit i oblidat en la majoria de declaracions de drets i de textos constitucionals)*ii

- C. Sobre què: sobre tot segons principis de subsidiarietat i responsabilitat solidària glo-cal**

* * * *

- A.** Cal reforçar en la narrativa cultural i social, en els articles constitucionals i en les normatives d'aplicació **que la sobirania és de la ciutadania, del poble i, per tant és qui té legitimitat per decidir, és a dir, qui ha d'assumir la responsabilitat de les seves decisions.**

B1. Cal partir, per tant, que **és la ciutadania qui participa directament en la orientació, decisió i avaluació de les polítiques públiques, amb diferents procediments a concretar** que hauran de tenir en compte diverses variables, entre elles el nombre de participants, la complexitat dels temes a tractar, la urgència dels temes a decidir i els mitjans tècnics de participació disponibles.

- Consultes i deliberacions d'orientació (no vinculats) + plataformes (change...)

Dret d'Iniciativa ciutadana:

- **1. Informació, transparència, deliberacions prèvies a les ILP i Referèndums vinculants,**
- **1.a. Iniciatives Legislatives Ciutadanes** (sobre articulat de llei) de tramitació vinculant, que obliguen a tramitació dels representants (de municipis a parlament), si no l'aproven amb **pros i contres** - o si l'estan modificant massa, els promotors la retiren, i el govern està obligat a convocar **referèndum vinculant**.
- **1.b. (multi) Referèndums vinculants** (temes sí/no) (que obliguen a complir el seu resultat): propositius, revocatoris o abrogatoris... (suspendre una llei; fer plegar un càrrec)
- **1.c. Iniciativa senzilla per canviar articles constitucionals, o iniciativa de modificació constitucional** (Revisió prevista obligatòria / constituent cada certs anys/legislatures? Generacionalment?). (4 sobre 20) Qualsevol canvi constitucional ha de ser aprovat per referèndum.
- **Processos participatius directes** de ciutadania a títol individual, de ciutadania organitzada o mixtes
- **Processos participatius mixtes**, amb grups reduïts (de 7) que per cada procés nomenen representants, que al seu temps també es troben en grups reduïts (de 7)... i així en els diferents nivells fins atènyer tot l'espai de decisió. En el cas de Catalunya, surten uns 8 nivells de grups de 7 tant si hi participa tot el cens com si ho fa un 20%.

B2. Cal repensar el sistema de representants de la ciutadania triats periòdicament, però permanents durant un mandat de diversos anys, en les diferents cambres legislatives, així com en les funcions executives i judicials.

- Candidatures, eleccions, revocacions, durada, reelecció, pertinença o no a partits...
- Separació i independència dels 3 poders, entre ells i amb els poders fàctics (financer, econòmic, mediàtic...)
- Relacions entre **poder ciutadà i poders representatius**

B3. Cal veure com articular procediments mixtes, d'iniciativa ciutadana directa o d'iniciativa ciutadana representativa, que permetin augmentar la legitimitat i eficiència de les decisions.

- P.ex: Un procés participatiu directa, porta a una Iniciativa Legislativa Vinculant, que la cambra legislativa de representants aprova però que l'executiu sotmet a referèndum vinculant.

C. La ciutadania participa directament o amb representants en les decisions pròpies de cada àmbit territorial o de cada sector. En el plantejament del procés de decisió i en les deliberacions ha d'**assegurar-se que no envaeix competències d'altres àmbits** i ha de donar veu als possibles afectats.

ⁱ Propostes sorgides de La Marxa Som

1. La creació d'espais deliberatius vinculants de diàleg i decisió per consens, de proximitat a tots els municipis i barris, connectats per portaveus a nivell comarcal i de país.
2. L'establiment del sistema de referèndums, tant a proposta de les institucions oficials com a proposta popular.
3. La creació d'òrgans de representació territorials pel seguiment, diàleg i control amb els estaments oficials, pel plantejament de propostes, lleis, de referèndums, dret de revocació, etc.

-
4. Un procés participatiu per acordar el sistema electoral del país, càrrecs electes, la reglamentació de sistema participatiu, etc. Posant 1 o 2 temes a l'any a informació, deliberació i, si s'escau, a votació final, es canviarien coses urgents amb molta agilitat.
 5. Uns mitjans de comunicació públics i privats al servei dels processos de decisió democràtica participativa que es realitzin cada any.
 6. El foment de la participació deliberativa i en els referèndums, tant com es fomenta el vot electoral
 7. El foment de la cultura participativa del diàleg, el consens i la prevenció i resolució no violenta de conflictes des de les escoles.
 8. Que la nova Constitució inclogui la Iniciativa Legislativa Popular Vinculant i els Referèndums per vetar lleis i per revocar càrrecs electes.

ii Extractes de declaracions de DDHH i Constitucions:

*Tots els ciutadans tenen dret a concórrer **personalment**, o per mitjà dels seus representats, a la formació de la llei (Declaració dels Drets de l'Home de 1789)*

*Tota persona té dret a participar en el govern del seu país, **directament** o per mitjà de representants lliurement escollits (Declaració Universal dels Drets Humans de 1948)*

*Els ciutadans tenen el dret a participar en els afers públics, **directament** o per mitjà de representants lliurement elegits en eleccions periòdiques per sufragi universal. (Constitució Espanyola de 1978).*

Aquest dret també està recollit en l'Estatut de Catalunya. (2006)

CAPÍTOL II Drets en l'àmbit polític i de l'Administració

Article 29. Dret de participació

1. Els ciutadans de Catalunya tenen dret a participar en condicions d'igualtat en els afers públics de Catalunya, **de manera directa o bé per mitjà de representants**, en els supòsits i en els termes que estableixen aquest Estatut i les lleis.
2. Els ciutadans de Catalunya tenen dret a **elegir llurs representants en els òrgans polítics representatius** i a presentar-s'hi com a candidats, d'acord amb les condicions i els requisits que estableixen les lleis.
3. Els ciutadans de Catalunya tenen dret a **promoure i a presentar iniciatives legislatives** al Parlament, en els termes que estableixen aquest Estatut i les lleis.
4. Els ciutadans de Catalunya tenen **dret a participar, directament o per mitjà d'entitats associatives, en el procés d'elaboració de les lleis** del Parlament, mitjançant els procediments que estableixi el Reglament del Parlament.
5. Totes les persones tenen dret a **dirigir peticions i a plantejar queixes**, en la forma i amb els efectes que estableixen les lleis, a les institucions i l'Administració de la Generalitat, i també als ens locals de Catalunya, en matèries de les competències respectives. La llei ha d'establir les condicions d'exercici i els efectes d'aquest dret i les obligacions de les institucions receptores.
6. Els ciutadans de Catalunya tenen dret a **promoure la convocatòria de consultes populars** per la Generalitat i els ajuntaments, en matèria de les competències respectives, en la forma i amb les condicions que les lleis estableixen.

Selecció articles proposta de constitució de "Constituïm"

Article 2. Forma política de l'Estat

La forma política i jurídica d'organització de l'Estat és la **república ciutadana i participativa**.

SECCIÓ 2. Drets i llibertats col·lectives

Article 29. Drets de participació ciutadana

1. Es garanteixen els **drets de participació dels ciutadans**, per protegir la lliure formació de la seva opinió i l'expressió legítima de la seva voluntat.

2. Els ciutadans tenen dret:

a) A participar en condicions d'igualtat en els afers públics, de **manera directa** o bé per mitjà de representants lliurement elegits mitjançant el vot secret en eleccions periòdiques per sufragi universal.

b) A presentar-se com a candidats a tots els càrrecs polítics i representatius en igualtat de condicions i amb els requisits que estableixi la llei.

c) A participar, **directament o per mitjà d'entitats associatives, en el procés d'elaboració de les lleis** del Parlament, mitjançant un procediment àgil i efectiu.

d) A promoure **eleccions revocatòries de càrrecs electes, iniciatives legislatives populars i la convocatòria de referèndums d'iniciativa ciutadana**, en la forma i amb les condicions que es regulen a l'article 133 i al títol setè, capítol 1 de la Constitució.

3. La **lleï de participació ciutadana regula l'exercici d'aquests drets** i estableix els casos en què els estrangers residents legalment al país hi poden participar.

4. Els partits polítics contribueixen a formar l'opinió i la voluntat populars.

25/02/2017

Martí Olivella

marti@equilibra.cat